

Гончаров Віктор

старший викладач кафедри
землевпорядкування та кадастру

Сумський НАУ

м. Суми

Канівець Олена

старший викладач кафедри
землевпорядкування та кадастру

Сумський НАУ

м. Суми

ДЕГРАДАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОДОЛАННЯ

Деградація земель - природне або антропогенне погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

Господарська діяльність людини (антропогенний фактор) є основною причиною деградації ґрунтів. Коли господарська діяльність людини не перевищує екологічно допустиме навантаження на ґрунт, він не деградує. Але варто переступити цей поріг, як ґрунт починає деградувати. Потрібно чітко усвідомити, що деградовані землі дуже важко, а іноді зовсім неможливо відродити.

Майже на всіх землях України спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах. Слід відзначити, що ґрунти України характеризуються високою природною родючістю і тому дуже важливо зберегти їх для майбутніх поколінь. Особливу турботу викликає погіршення якості найбільш цінних та розповсюджених в Україні різновидів чорноземних ґрунтів. Дослідження показують, що вони дуже сприйнятливі до антропогенного впливу. Так, внаслідок тривалого розорювання скорочується вміст гумусу, збільшується його рухомість, а у гумусовому горизонті зменшується вміст водостійких

агрегатів, структура ґрунту перетворюється із зернистої у грудкувато-порошковату. [1]

Ця проблема різко загострилася внаслідок зростання впливу людини на ґрунтовий покрив, зокрема безконтрольного внесення мінеральних добрив, застосування хімічних засобів і методів боротьби з шкідниками і хворобами сільськогосподарських рослин і тварин.

Непоправної шкоди земельному покриву України завдають ерозійні процеси. Через відсутність ефективних ґрунтоохоронних заходів площа еродованих ґрунтів у країні невпинно зростає.

Не менш важливою проблемою є покращення санітарного стану ґрунту, в який попадає надзвичайно велика кількість забруднювачів. Це природні та антропогенні забруднювачі, фізичні й хімічні. До основних видів забруднювачів ґрунтів належать: важкі метали, радіоактивні елементи, неорганічні сполуки металів, пестициди, мінеральні добрива, різні органічні відходи, біологічні забруднювачі. Великої шкоди ґрунтам завдають так звані кислотні дощі, які виникають через викиди в повітря промисловими підприємствами та автотранспортом різних газів і сполук сірки, нітратів, вуглецю, які, з'єднуючись з вологою повітря, утворюють кислоти.

Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів.

Заходи, щодо підвищення продуктивності земель та їх охорони дуже різноманітні і повинні здійснюватись комплексно, як єдина система, взаємно доповнюючи один одного і посилюючи дію всіх інших.[2]

Які ж заходи необхідно здійснити, щоб припинити подальшу деградацію ґрунтів України, стабілізувати їх родючість, оздоровити їх санітарний стан і на цій основі домогтися отримання високої та стабільної врожайності культур?

Передусім, необхідно налагодити моніторинг ґрунтів, без якого неможливо здійснити заходи по їх покращенню. Дієвими є наступні заходи щодо усунення

виявлених порушень у деградованих ґрунтах: консервація, рекультивація та меліорація.

Консервація деградованих та малопродуктивних земель полягає у тимчасовому виведенні таких земель з господарського використання з метою проведення на них комплексу робіт з відновлення їх продуктивних і екологічних властивостей та повернення їх у сферу господарського чи іншого використання.

Рекультивація деградованих та малопродуктивних земель передбачає повне або часткове відновлення земель, порушених попередньою господарською діяльністю; комплекс робіт щодо відновлення продуктивності і господарської цінності земель, поліпшення умов навколишнього середовища.

Меліорація деградованих земель передбачає проведення заходів щодо покращення фізичних і хімічних характеристик земель, створення оптимального водного, повітряного, теплового режимів ґрунтів, а також інших умов, що необхідні для ведення сільського господарства. [3]

Отже, реалізація запропонованих заходів щодо меліорації, рекультивації, консервації деградованих ґрунтів, дозволяє отримати оптимізовану структуру земельного фонду.

Література

1. Грабак Н.Х., Основи ведення сільського господарства та охорона земель: Навчальний посібник – 2-е видання – К.: ВД «Професіонал», 2006.
2. Примак І. Д., Екологічні проблеми землеробства. - К. : Центр учбової літератури, 2010.
3. Волкова Л.А., Рекультивація земель. – Рівне. 2009.